

Катерина В. Акуленко

## СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

*У статті визначено та проаналізовано сучасні тенденції розвитку підприємств агропромислового комплексу України, до яких відносяться: скорочення іноземних інвестицій та високе інвестиційне навантаження на виробників; падіння обсягів фінансування та державної підтримки розвитку вітчизняних агропромислових підприємств; зростання рівня продуктивності праці; стабільність позицій аграрного сектору як найприбутковішої галузі української економіки; зростання експортного потенціалу та збільшення податкових надходжень галузі; становлення діяльності та розвитку вітчизняних фермерських господарств; розширення сектору органічного агропромисловства; підвищення якості продукції.*

*Ключові слова:* інвестиції; інвестиційна привабливість; ефективність інвестицій; тенденції розвитку агропромислового комплексу; державна підтримка; фермерські господарства; органічне виробництво.

*Рис. 6. Табл. 2. Літ. 14.*

*ORCID: 0000-0002-8311-1157*

Екатерина В. Акуленко

## СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

*В статье определены и проанализированы современные тенденции развития предприятий агропромышленного комплекса Украины, к которым относятся: сокращение иностранных инвестиций и высокая инвестиционная нагрузка на производителей; падение объемов финансирования и государственной поддержки развития отечественных агропромышленных предприятий; рост уровня производительности труда; стабильность позиций аграрного сектора как наиболее прибыльной отрасли украинской экономики; рост экспортного потенциала и увеличение налоговых поступлений отрасли; становление деятельности и развития отечественных фермерских хозяйств; расширение сектора органического агропроизводства; повышения качества продукции.*

*Ключевые слова:* инвестиции; инвестиционная привлекательность; эффективность инвестиций; тенденции развития агропромышленного комплекса; государственная поддержка; фермерские хозяйства; органическое производство.

Kateryna V. Akulenko\*

## MODERN TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX OF UKRAINE

*The current trends in the development of enterprises in the agro-industrial complex of Ukraine have been identified and analyzed, which include: a reduction in foreign investment and a high investment burden on producers; a fall in funding and state support for the development of domestic agro-industrial enterprises; growth of labor productivity; the stability of the position of the agricultural sector as the most profitable sector of the Ukrainian economy; growth of export potential and increase in tax revenues of the industry; the establishment of activities and development of domestic farms; expansion of the organic agricultural production sector; improve product quality.*

---

\* Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine.

*Keywords:* investment; investment attractiveness; investment efficiency; trends in the development of the agro-industrial complex; government support; farms; organic production.

*Peer-reviewed, approved and placed:* 16.11.2018

**Постановка проблеми.** Як свідчать результати дослідження думок іноземних інвесторів, український агропромисловий сектор сьогодні є достатньо привабливим та розглядається на перспективу подальшого розвитку, тобто є сприятливим для систематичних інвестицій. Це при тому, що в усьому світі сільське господарство є однією із найбільш вразливих галузей економіки внаслідок сезонності виробництва, високої залежності від погодних умов та цінової ситуації на світових ринках. Однак, незважаючи на значну привабливість агропромислового сектора України, дестабілізація національної економіки має негативний вплив на інвестиційні процеси в країні, знижуючи цим самим не лише привабливість бізнес-середовища країни загалом, а і безпосередньо інвестиційну привабливість вітчизняних агропромислових підприємств. За таких умов вітчизняні агропромислові підприємства, які прагнуть отримати інвестиції, повинні розширювати свій потенціал для відповідності вимогам потенційних інвесторів лише шляхом інтенсивного розвитку, тобто переходу від кількісного нарощення показників ефективності виробництва до їх якісного зростання.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Проблеми, що пов'язані з аналізом та перспективами розвитку підприємств агропромислового комплексу України, досліджувались у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема таких як: Р.М. Безус [1], О.В. Білоткач [1], І. Д. Білокінна [2], Ж. С. Вертій [5], О.С. Дудник [3], О. М. Загурський [5], В.К. Збарський [6], А.Д. Остапчук [6], Л. М. Коваль [6], Т. В. Мацибора [8], Л. В. Молдаван [9], О.В. Піменова [13], Н. П. Резнік [12], О.В. Г.М. Филюк [13] та інші.

Не зважаючи на досить глибокі дослідження зазначеної проблематики, деякі її аспекти, зокрема ті, що стосуються тенденцій розвитку агропромислового сектору України в умовах дестабілізуючого впливу бізнес-середовища та спаду економічного розвитку країни, все ще не знайшли вирішення, залишаються дискусійними і потребують подальшого дослідження.

**Мета дослідження** полягає у аналізі та узагальненні сучасних тенденцій розвитку підприємств агропромислового комплексу України в умовах нестабільності національної економіки з метою визначення подальших шляхів нарощення інвестиційної привабливості вітчизняних агропромислових підприємств.

**Основні результати дослідження.** Глибоке дослідження специфіки і особливостей вітчизняного аграрного сектору, напрямів та динаміки його зростання, дозволило нам виділити наступні тенденції, що характеризують розвиток підприємств агропромислового комплексу в Україні (рис. 1).

Як бачимо з рис. 1, для України, здебільшого, характерними є позитивні тенденції розвитку агропромислового комплексу. Так, за умов важкої політико-економічної ситуації в країні у останні роки, вітчизняний аграрний сектор посідає дуже важливе місце у економіці країни, оскільки має потенціал для формування продовольчої, а також, у певній мірі економічної, екологічної та енергетичної безпеки країни, забезпечуючи розвиток взаємопов'язаних

галузей вітчизняної економіки та створюючи соціально-економічні умови розвитку сіл. Тому, на фоні загального спаду прибутковості та інвестиційної привабливості підприємств інших галузей національної економіки, агропромисловий комплекс України продовжує демонструвати позитивну динаміку. Щоб більш глибоко зрозуміти стан та перспективи розвитку вітчизняного агропромислового сектору, зупинимося детальніше на аналізі зазначених на рисунку тенденцій.



Рис. 1. Сучасні тенденції розвитку підприємств агропромислового комплексу України, авторська розробка

1. Скорочення іноземних інвестицій та високе інвестиційне навантаження на виробників сільськогосподарської продукції. Глибока економічна та політична криза, воєнні дії, непрогнозована, нестабільна і непрозора державна політика, неефективність реформ, що пов'язані із оподаткуванням і використанням землі, незахищеність прав землевласників та кредиторів, недостатнє фінансування аграрного сектору та інші чинники наразі об'єктивно не сприяють залученню зовнішнього фінансування до країни. Як результат, надходження іноземних інвестицій у аграрний сектор економіки є також обмежене. З огляду на це, проведемо аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України у 2010-2017 роках, яка відображена у табл. 1 [10].

**Таблиця 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в сільське господарство України у 2010-2016 роках, млн. дол. США, розраховано за даними [10]**

Показники	Роки							
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Прямі іноземні інвестиції в економіку України	45370,0	48197,6	51705,3	53704,0	40725,4	36154,5	37513,6	39144,0
Прямі іноземні інвестиції в сільське, лісове та рибне господарство	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2	585,9	621,9
Частка сільського, лісового та рибного господарства у загальних обсягах прямих іноземних інвестицій, %	1,59	1,50	1,39	1,45	1,52	1,39	1,56	1,59
Приріст прямих іноземних інвестицій ланцюговий	50,30	5,80	-7,50	59,10	-159,90	-114,80	83,70	36,00
Темп зростання прямих іноземних інвестицій ланцюговий, %	7,52	0,81	-1,03	8,23	-20,58	-18,61	16,67	6,14
Співвідношення прямих іноземних інвестицій і випуску сільськогосподарської продукції, %	2,53	2,66	2,31	2,45	2,04	1,56	1,87	2,46

Як бачимо з табл. 1, частка сільського, лісового та рибного господарства у загальних обсягах прямих іноземних інвестицій становила у 2017 році всього лише 1,59%. Зміна політико-економічної ситуації в Україні у 2013 році спричинила падіння обсягу іноземних інвестицій у сільське господарство у розмірі 21%, однак у 2015-2016 роках ситуація поступово вирівнялася і у 2016 році темпи приросту прямих іноземних інвестицій досягли позитивного значення, яке становило 16,67%. Однак у 2017 році темпи приросту іноземних інвестицій знов скоротилися до 6,14%.

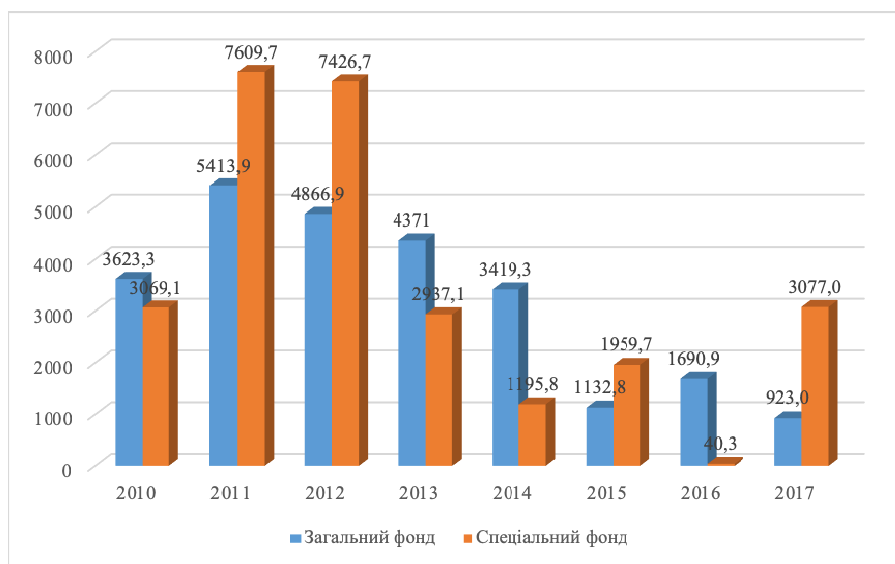
Крім того, особливістю аграрного сектору економіки України є те, що інвестиційне навантаження від здійснення фінансово-господарської діяльності агропромислових підприємств припадає в основному на виробників, тобто, фактично підприємства та інші суб'єкти сільськогосподарської діяльності фінансують виробництво з власних доходів. Підтвердженням зазначеної особливості є той факт, що частка власних грошових коштів аграрних виробників у загальному обсязі інвестицій на кінець 2017 року досягла 74%.

Підприємства агропромислового комплексу потребують коштів для фінансування своєї поточної діяльності, страхування існуючих ризиків, пов'язаних із специфікою галузі, впровадження новітньої техніки і технологій, розширення та побудови ефективної транспортної та торговельної інфраструктури. З цією метою мають використовуватися як власні так і залучені фінансові ресурси, в тому числі інвестування та кредитування. Однак агропромислові підприємства на даний момент знаходяться в стані обмеженого доступу до грошових ресурсів за наявності значної кількості фінансових інструментів на ринку України. Аналіз структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування у сільське господарство України у 2017 році показав, що на сільське господарство зараз перепадає лише 7% кредитного портфелю банківської системи України, і лише близько 6% капітальних інвестицій у агропромисловий комплекс сформовано за рахунок банківських кредитів та інших позик.

2. Падіння обсягів фінансування та державної підтримки розвитку вітчизняних агропромислових підприємств. Формування соціально орієнтованої ринкової економіки має здійснюватися на основі державних програм, забезпечених відповідним фінансуванням. Розглядаючи державну підтримку та фінансування сільського господарства через призму даного твердження, не викликає сумніву той факт, що інвестиції та підтримка розвитку аграрних підприємств з боку держави – це інвестиції у людський капітал країни. Аналіз практики державної підтримки у країнах з розвинутою соціальноорієнтованою економікою та порівняння показників із українськими реаліями функціонування державних програм підтримки агропромислового комплексу показав наступне: сума бюджетних дотацій в ЄС становить близько 525 євро на 1 га, у сусідній Польщі – 345 євро на 1 га, тоді як в Україні даний показник не перевищує 20 євро на 1 га. Іншим індикатором, що відображає рівень підтримки агропромислового комплексу є показник *Producer Support Estimate* (PSE), що розраховується як співвідношення обсягів прямої і опосередкованої підтримки у валового обсягу продукції сільського господарства країни. За

даними дослідження ОЕСР, проведеного в 2017 році, в Китаї цей показник становив 14,0%, в Кореї – 53,5%, в Японії – 49,2%, в Турції – 22,8%, в Євросоюзі – 18,3 %. А в Україні його значення виявилось негативним (-7,1%) [14].

Порівняння витрат державного бюджету України з бюджетами розвинених країн однозначно говорить про те, що створення соціальноорієнтованої ринкової економіки має стати пріоритетом при закладанні бюджетних коштів та створенні програм підтримки агропромислового комплексу. Однак, як свідчить аналіз рисунку 2, наразі в Україні не відбувається розширення фінансування та підтримки сільського господарства, більш того, з 2012 року відбулося значне скорочення даного параметра щодо попереднього року (на 11,2 % та 60,5 % – із загального та спеціального фондів відповідно), яке триває і по сьогодні (частка державного фінансування у 2017 році скоротилась на 81,0% та 58,6% відповідно із загального та спеціального фондів). Таким чином, можемо констатувати не тільки низький рівень державного фінансування, а і його стійку негативну динаміку.

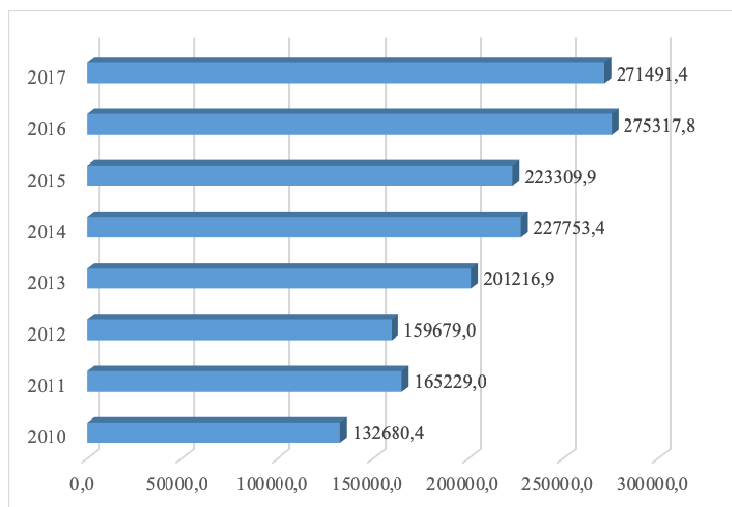


**Рис. 2. Динаміка обсягів державного фінансування підприємств агропромислового комплексу України у 2010-2017 роках, млн. грн., побудовано за даними [10]**

Дослідження показали, що при наявності значної кількості програм, спрямованих на покращення і полегшення діяльності сільськогосподарських виробників, фактично більшість з цих програм не діє. Це пов'язано з тим, що ресурси на їх фінансування виділяються у дуже малому обсязі, який не здатен впливати на ситуацію у галузі. Крім того, аналіз практики користування даними програмами показує, що навіть невеликі обсяги дотацій, закладені в бюджет, не завжди надаються і дуже часто використовуються не повністю.

3. Зростання рівня продуктивності праці підприємств агропромислового комплексу. Зростання продуктивності праці є важливим чинником, оскільки

завдяки цьому відбувається формування достатнього експортного потенціалу країни, а отже і відповідних бюджетних показників. Аналіз тенденцій продуктивності праці сільськогосподарських виробників показує, що з 2010 року спостерігається тенденція до активного нарощення даного показника, зокрема, значення продуктивності праці у 2017 році у порівнянні з базовим періодом (2010 рік) зросло на 104,6%. У розподілі за основними видами сільськогосподарської діяльності дані показники у базовому періоді становили 95,2% та 141,8% відповідно у рослинництві і тваринництві (рис. 3)



**Рис. 3. Динаміка продуктивності праці на підприємствах агропромислового комплексу України у 2010-2017 роках, грн на 1 зайнятого, побудовано за даними [10]**

Це свідчить про позитивну тенденцію до збільшення врожайності та врожаїв, в першу чергу завдяки удосконаленню техніки ведення сільського господарства і використанню у виробничій діяльності підприємств сучасної агротехніки (однак у цьому питанні є нюанс – розвиток технологій відбувається переважно за рахунок діяльності вітчизняних агрохолдингових компаній, тоді як середні, малі підприємства, а також фермерські господарства, значно поступаються за рівнем техніко-інноваційного розвитку).

4. Стабільність позицій аграрного сектору як найприбутковішої галузі української економіки. Аграрний сектор протягом останніх трьох років, за статистикою, являється найприбутковішою галуззю української економіки. Як свідчать дані таблиці 2, рентабельність операційної діяльності українських підприємств, зайнятих у сільському господарстві у 2017 році становила 23,5%.

Максимальна рентабельність агропромислового сектора України була зафіксована у 2015 році і досягла рівня 30,4%, однак у наступні роки вона дещо знизилась і становила 22,4%. При цьому слід відзначити, що сільське господарство за останні 10 років є традиційним лідером по рентабельності серед галузей, за виключенням 2013 року, коли перше місце посів сектор інформації

та телекомунікацій з показником 11,8%, випередивши сільськогосподарську галузь на 0,1%. Зокрема, для порівняння, у 2017 році рентабельність професійної, наукової та технічної діяльності становила 19,4%, оптової і роздрібною – 18,8%, інформації і телекомунікацій – 13,8%, тимчасового розміщення й організації харчування – 7,8%, промисловості – 6,8%, операцій з нерухомим майном – 6,2% тощо [10].

За генерованим чистим прибутком сільськогосподарські підприємства України за 2017 рік знаходяться на першому місці з показником 78,79 млрд грн, хоча і у порівнянні з 2016 роком його обсяг зменшився на 11,8%. При цьому прибуток отримала абсолютна більшість суб'єктів підприємницької діяльності у аграрній сфері – 86,7%.

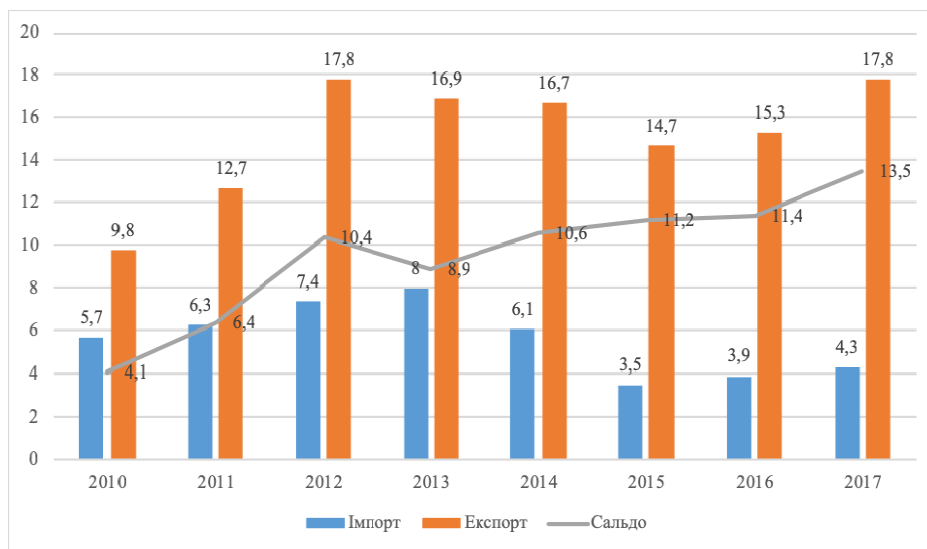
**Таблиця 2. Обсяг та динаміка основних показників діяльності підприємств сільського господарства в Україні у 2010-2017 роках, розраховано за даними [10]**

Показники	Роки							2016	2017
	2010	2011	2012	2013	2014	2015			
Показники по сільськогосподарським підприємствам загалом									
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	17253,6	25267,0	26728,4	14925,7	21413,4	101912	89330,8	78786,1	
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	17,5	19,3	16,3	8,3	9,3	30,4	24,9	22,4	
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	24,5	24,7	22,8	11,7	21,4	43	32,7	23,5	
Кількість найманих працівників, тис. осіб	645,2	632,1	621,8	579,8	528,9	500,9	507,7	496,1	
Із них підприємства, які одержали чистий прибуток									
у відсотках до загальної кількості	69,6	83,5	78,6	80,3	84,7	88,9	88,3	86,7	
Чистий прибуток млн. грн.	22094,9	30182,3	33570,1	26186,6	51668,0	127526	102230	91764,1	
Із них підприємства, які одержали чистий збиток									
у відсотках до загальної кількості	30,4	16,5	21,4	19,7	15,3	11,1	11,7	13,3	
Чистий збиток, млн. грн.	-4841,3	-4915,3	-6841,7	-11260,9	-30254,6	-25613,3	-12899,6	13306,4	

5. Зростання експортного потенціалу підприємств українського агропромислового комплексу. Як показує аналіз галузі – агропромисловий

комплекс на сьогодні є основним джерелом надходження валютних коштів в Україну і ключовим фактором у підтриманні торговельного балансу країни. Україна входить до трійки світових експортерів сільськогосподарської продукції. Зовнішньоторговельний обіг сільськогосподарської продукції у 2017 році становив 22,6 млрд дол. США і збільшився у порівнянні з 2010 роком на 44,9%, що було спричинено стрімким зростанням експорту сільськогосподарської продукції. Експорт продукції аграрного сектору зайняв у 2010-2017 роках вагоме місце у товарному експорті України та склав у 2017 році 41,0 % його обсягу (19,4 % у 2010 році), ставши найвищим серед інших галузей вітчизняної економіки.

Більш швидке зростання обсягів експорту порівняно з імпортом, як результат, сприяло росту позитивного зовнішньоторговельного сальдо торгівлі вітчизняною сільськогосподарською продукцією, значення якого зросло з 4,1 млрд дол. США у 2010 році до 13,5 млрд дол. США у 2017 році (у 3,3 рази). У той самий обсяг імпорту сільськогосподарської продукції зменшився з 5,7 млрд дол. США до 4,3 млрд дол. США або на 24,6% (рис. 4).



**Рис. 4. Динаміка експорту та імпорту продукції агропромислового комплексу України у 2010-2016 році, млрд. дол. США, побудовано за даними [10]**

У розрізі географії експорту аграрних підприємств дослідження показують, що у 2017 році найбільшу частку продукції агропромислового комплексу України експортувалося у країни Азії – 45% (основні країни-партнери Індія, Туреччина і Китай), тоді як на країни ЄС припадало 32% (Нідерланди, Іспанія і Італія), 14% на країни Африки (Єгипет, Туніс і Марокко).

Дослідження динаміки розвитку експорту вітчизняної продукції показали, що у найбільшому обсязі на світовий ринок Україна постачає зернові, соняшникову олію і насіння олійних культур (36,2%, 25,1% та 11,3%

відповідно). Зокрема у 2017 році Україною було експортовано 41,8 млн. тон зерна, що є рекордною цифрою для незалежної України і в 3 рази перевищує показник 2010 року. Однак слід зазначити, що на перший погляд, досягнення високих успіхів у експортоорієнтованій сільськогосподарській діяльності з економічної точки зору приховує у собі також і негативні аспекти: Україна виробляє все більше зерна для світового ринку, отримуючи все менше прибутку, таким чином, вітчизняні сільськогосподарські виробники не використовують для постачання на світовий ринок можливості експорту продукції із високою доданою вартістю.

6. Збільшення податкових надходжень від підприємств агропромислового сектору України за останні роки. Відповідно до проаналізованих вище тенденцій передбачуваним є те, що за останні роки аграрний сектор України лідирує за рівнем податкових надходжень. У 2017 році розвиток агропромислового комплексу перетворюється у локомотив вітчизняної економіки, генеруючи при цьому 12,1% ВВП країни. Однак парадоксальним у даній ситуації є те, що агропромислові підприємства України сплачують податків на суму, значно більшу, ніж державна фінансова підтримка на їх розвиток, що має суперечити соціально-економічній політиці держави. Крім того, існує ряд податкових перешкод для діяльності агровиробників, зокрема, зростання сум податкових зобов'язань з ПДВ у 2016 році у зв'язку із реформуванням податкової системи, що відчутно вплинуло на розмір обігових коштів аграрних підприємств.

7. Становлення діяльності та розвитку вітчизняних фермерських господарств. Аналіз структури землеволодіння у Західній Європі показав, що фермерські господарства складають 85% всіх сільськогосподарських підприємств, обробляючи 68% землі сільськогосподарського призначення і вирощуючи 71% продукції держав ЄС. Аналізуючи структуру агропромислових підприємств за формами господарювання, було визначено, що після 2012 року в Україні знову відновилася тенденція до зростання кількості фермерських господарств, так їх кількість на 1 листопада 2017 року в Україні становила 34137 одиниць, що на 455 одиниць (або 1,4%) більше ніж у попередньому році (33682 одиниць). Разом з цим намітилась тенденція до розширення величини сільськогосподарських угідь фермерського господарства, зокрема площ від 500 до 2000 га, але частка продукції сільського господарювання виробленої фермерськими господарствами (після зростання у 2016 році до 8,7% проти 7,9% у 2015 році) залишилася незначною і у 2017 році склала 8,5%.

Безумовно, зростання кількості фермерських господарств та націленість держави на їх розвиток і підтримку є позитивною тенденцією, оскільки продукція фермерських господарств у більшості випадків відрізняється високою якістю і вищою вартістю; середні і дрібні фермерські господарства відіграють важливу соціально-економічну роль в економіці країни, оскільки дають роботу для більшості зайнятих у сільському господарстві сільських жителів, розвивають сільські території; фермерські господарства, особливо з недавнім отриманням можливості передачі земель у спадок, переосмислюють своє відношення до сільськогосподарської діяльності, мають намір берегти природні ресурси та інфраструктуру, вкладати в сталий розвиток сільського господарства, тобто на сьогодні планують свою роботу в середньому не на 5 років, як раніше, а на 10-15%.

8. Розширення сектору органічного агровиробництва та зростання конкурентоспроможності вітчизняних сільськогосподарських підприємств. За даними Мінагропрод, а також профільних організацій «Органік Стандарт» і «Органічна Україна», загальна площа органічних земель в Україні становить близько 381,2 тис. га (289,6 тис. га сертифіковані, а трохи більше 91,6 тис. га мають перехідний статус) [4].

Станом на 2017 рік в Україні загалом налічувалося 294 органічних агропідприємства, що спеціалізуються на вирощуванні органічних сільськогосподарських культур – як традиційних зернових, так і більш нішевих, включаючи ягоди. Найбільша кількість операторів органічного ринку зосереджена у Київській, Одеській, Харківській, Житомирській, Вінницькій, Хмельницькій та Чернігівській областях.

У рейтингу найбільших органічних агрокомпаній України у 2017 році за часткою ринку відзначаються такі вітчизняні органічні агрокомпанії (рис. 5).

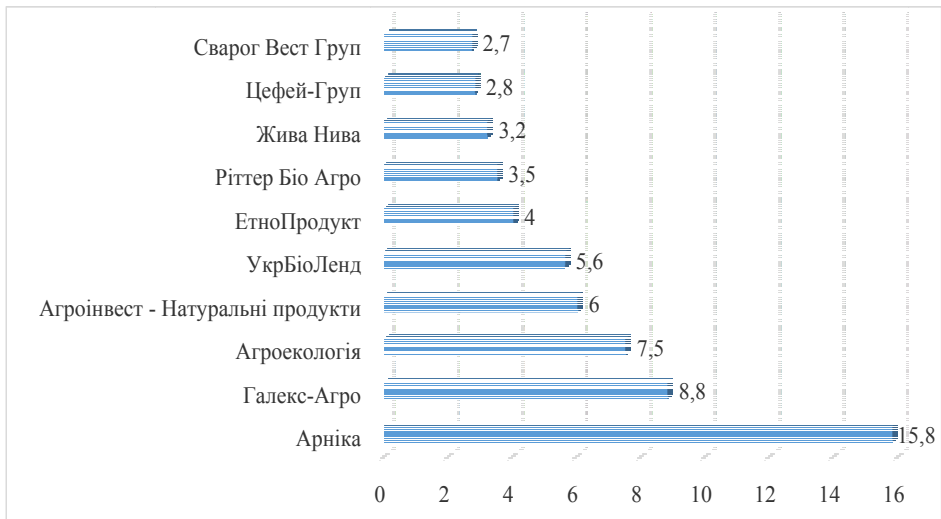


Рис. 5. Рейтинг найбільших органічних агрокомпаній України у 2017 році, тис. га, побудовано за даними [4]

За показниками 2017 року, 80% органічної продукції України орієнтовано на експорт. Таким чином Українські агровиробники мають величезний потенціал для виходу з вітчизняною органічною продукцією як на ринки ЄС, так і на світовий ринок. Перевагами розвитку даного виду діяльності є динамічне зростання попиту на дану продукцію в усьому світі за рахунок зростання культури споживання: головною причиною, по якій споживачі вважають за краще купувати органічні продукти є відсутність ГМО та інших шкідливих для людини речовин при виробництві, тому за дану продукцію вони готові платити більше. За інформацією комерційної служби Посольства США в Україні, середня окупність інвестицій в українське органічне землеробство становить близько 300%, що робить його одним із найпривабливіших напрямів для інвестицій в Україну.

9. Підвищення якості продукції підприємств агропромислового комплексу України за рахунок виходу на ринки ЄС. Разом з підписанням угоди з ЄС для українських аграріїв відкрилося безліч нових можливостей, які дозволять поліпшити якість продукції, а також вирішити інші проблеми сільського господарства в Україні. Так, існує ряд правил і вимог ЄС, які необхідно виконати в сфері сільського господарства (рис. 6).



**Рис. 6. Напрями позитивного впливу на якість продукції агропромислових підприємств України від виходу на ринки ЄС, авторська розробка**

Ці правила встановлюють, що продукція повинна відповідати критеріям якості та безпеки, що висуваються до харчової продукції в ЄС. Крім того дані вимоги встановлюють нові правові та організаційні правила розробки, прийняття і використання технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності якості продукції, а також їх застосування до обладнання, яке потрапляє на український ринок або вводиться в експлуатацію і використовується в Україні. Все це, безперечно, сприяє зростанню якості вітчизняної продукції та спонукає товаровиробників більш відповідально ставитися до процесу виробництва в агропромисловому комплексі.

Висновки. Таким чином сьогодні більшість національних інвесторів усвідомлює привабливість аграрного виробництва в Україні, що в свою чергу підтверджується позитивними тенденціями динаміки капітальних інвестицій та ростом рентабельності виробництва. Висока інвестиційна привабливість вітчизняного аграрного сектора підтверджується також багатьма вітчизняними та зарубіжними економістами (за висновками експертів Інституту аграрної економіки України, у даний час інвестиції у вітчизняний аграрний сектор окупуються досить швидко – за 3,4 року), однак попередні висновки про стан справ у агропромисловому комплексі потребують подальшого дослідження. Так, більшість інвестиційних переваг вітчизняні агровиробники

мали з самого початку, мова йде про родючі чорноземні ґрунти, сприятливі кліматичні умови, вигідне географічне розташування, тобто все це вже було основою для ведення ефективної сільськогосподарської діяльності та формувало інвестиційну привабливість аграрного виробництва в Україні без будь-яких додаткових стимулів. Однак, розглядаючи інвестиційну привабливість діяльності вітчизняних підприємств у «відриві» від їх основного фактору виробництва – значних площ родючих земель, можемо констатувати, що українські аграрні підприємства значно відстають від зарубіжних, при цьому політико-економічні умови функціонування склалися такі, що у прямому сенсі перешкоджають ефективній діяльності аграрного сектору. Це підтверджується динамікою прямих іноземних інвестицій, відповідно до якої декілька років поспіль, через нестабільність економічної ситуації, девальвацію гривні, високий податковий тягар та відсутність державної підтримки і раціональної кредитної політики, відбувається виведення іноземного капіталу, навіть того, що був вкладений у більш сприятливі роки і вже почав приносити прибуток. Таким чином не зважаючи на досить вагомий позитивні тенденції у розвитку сільськогосподарського сектору, все ще залишається багато проблем, вирішення яких потребує активних дій як з боку держави, так і зі сторони самих товаровиробників.

1. Безус Р.М., Білоткач О.В. Особливості інвестиційного забезпечення розвитку органічного агропробудництва в Україні / Р.М. Безус, О.В. Білоткач // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 581-585.
2. Безус Р.М., Білоткач О.В. Особливості інвестиційного забезпечення розвитку органічного агропробудництва в Україні / Р.М. Безус, О.В. Білоткач // Молодий вчений. – 2017. – № 3. – С. 581-585.
3. Білокіна І.Д. Вплив інвестиційного забезпечення на інвестиційний клімат України в аграрній сфері / І.Д. Білокіна // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 8. – С. 165-173.
4. Білокіна І.Д. Вплив інвестиційного забезпечення на інвестиційний клімат України в аграрній сфері / І.Д. Білокіна // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2017. – № 8. – С. 165-173.
5. Дудник О.С. Перспективи розвитку фермерства в Україні / О.С. Дудник // економіка АПК. – 2016. – № 3. – С. 92-97.
6. Дудник О.С. Перспективи розвитку фермерства в Україні / О.С. Дудник // економіка АПК. – 2016. – № 3. – С. 92-97.
7. Живой рейтинг: органические агрокомпании Украины [Електронний ресурс] // Главный сайт об агробизнесе. – 2017 // latifundist.com/infographics.
8. Zhivoyu reytingh: orhanycheskye ahrokompanyu Ukraynu [Elektronnyy resurs] // Hlavnyy sayt ob ahrobyznese. – 2017 // latifundist.com/infographics.
9. Загурський О.М. Соціальні інвестиції як засіб державної аграрної політики / О. М. Загурський, Ж. С. Вертій // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2. – С. 207-212.
10. Zahurskyu O.M. Sotsialni investytsiyi yak zasib derzhavnoyi ahraryoi polityky / O. M. Zahurskyu, Zh. S. Vertiy // Aktualni problemy ekonomiky. – 2017. – № 2. – С. 207-212.
11. Збарський В.К. Ефективність організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі Київщини / В.К. Збарський, А.Д. Остапчук // Економіка АПК. – 2017. – № 12. – С. 25-31.
12. Zbarskyu V.K. Efektyvnist orhanizatsiyno-pravovykh form hospodaryuvannya v ahraryomu sektori Kyuyivshchyny / V.K. Zbarskyu, A.D. Ostapchuk // Ekonomika APK. – 2017. – № 12. – С. 25-31.
13. Коваль Л. М. Інвестиційний процес в аграрному секторі України: проблеми сучасності та перспективи / Л. М. Коваль // Вісн. Сум. нац. аграр. ун-ту. – 2015. – № 5. – С. 164-169.
14. Koval L. M. Investytsiynyy protses v ahraryomu sektori Ukrayny: problemy suchasnosti ta perspektyvy / L. M. Koval // Visn. Sum. nats. ahrar. un-tu. – 2015. – № 5. – С. 164-169.

8. *Мацибора Т.В.* Світовий досвід у поліпшенні інвестиційної привабливості аграрного сектору України / Т. В. Мацибора // Економіка АПК. – 2017. – № 7. – С. 101-105.
- Matsybora T.V.* Svitovyy dosvid u polipshenni investytsiynoyi pryvablyvosti ahrarnoho sektoru Ukrainy / T. V. Matsybora // Ekonomika APK. – 2017. – № 7. – С. 101-105.
9. *Молдаван Л. В.* Суперечності земельної реформи в аграрному секторі України в контексті світової практики / Л. В. Молдаван // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 148-159.
- Moldavan L.V.* Superechnosti zemelnoyi reformy v ahrarnomu sektori Ukrainy v konteksti svitovoyi praktyky / L. V. Moldavan // Ekonomika i prohnozuvannya. – 2016. – № 2. – С. 148-159.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
- Ofitsiynyy sayt Derzhavnoyi sluzhby statystyky Ukrainy [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
11. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://minagro.gov.ua/>.
- Ofitsiynyy sayt Ministerstva ahrarnoyi polityky Ukrainy [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://minagro.gov.ua/>.
12. *Резнік Н.П.* Підвищення інвестиційної привабливості підприємств АПК – передумова залучення іноземних інвестицій / Н. П. Резнік // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 9. – С. 88-92.
- Reznik N.P.* Pidvyshchennya investytsiynoyi pryvablyvosti pidpryyemstv APK – peredumova zaluchennya inozemnykh investytsiy / N. P. Reznik // Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini. – 2012. – № 9. – С. 88-92.
13. *Філюк Г.М.* Зарубіжний та вітчизняний досвід державної підтримки сільськогосподарських виробників / Г.М. Філюк, О.В. Піменова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2015. – №5. – С. 6-10.
- Fylyuk H.M.* Zarubizhnyy ta vitchyznyany dosvid derzhavnoyi pidtrymky silskohospodarskykh vyrobnykiv / H.M. Fylyuk, O.V. Pimenova // Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – 2015. – №5. – С. 6-10.
14. Producer and Consumer Support Estimates database // Organisation for Economic Co-operation and Development. – 2018. // [www.oecd.org/countries/ukraine/producerandconsumersupportestimatesdatabase.htm](http://www.oecd.org/countries/ukraine/producerandconsumersupportestimatesdatabase.htm).